

Notulen van de vergadering van de Ministerraad op 3 aug. 1962

*'s Morgens te 10 uur aangevangen en 's middags voortgezet, Trêveszaal.

Aanwezig: De Minister-President De Quay en de Ministers Van Aartsen, Beerman, Klompé, Korthals, Luns, Marijnen, Toxopeus, Veldkamp en Visser (afwezig zijn de Ministers Cals, De Pous en Zijlstra).

Voorts zijn aanwezig de Staatssecretarissen Bot, Calmeyer en De Jong alsmede de Ambassadeur Dr. J.H. van Roijen (gedeeltelijk).

Secretaris: J. Middelburg.

---

2. Buitenlands beleid

---

c. *Nieuw-Guinea* (Zie notulen MR 27 juli 1962, punt 2h.)

De *Minister-President* deelt mede, dat aan Dr. Van Roijen is gevraagd om vier uur in de Ministerraad te komen voor een toelichting op de ontworpen overeenkomst van Middleburg [(Zie telegram Van Roijen 671 d.d. 31 juli, delegatienr. 66. Referentienr. 7072)]. Spreker acht het wenselijk, dat de bewindslieden zich dan beperken tot het maken van opmerkingen en het vragen van inlichtingen. In de buitengewone vergadering van de Ministerraad die op maandag 6 augustus a.s. zal worden gehouden zullen de Ministers Van Aartsen en Cals afwezig zijn, maar de Ministers De Pous en Zijlstra zullen wel aanwezig zijn. Spreker heeft van de zijde van de Kamers de vraag ontvangen hen zo spoedig mogelijk in te lichten. Spreker zou willen voorstellen, dat dinsdag de bekende commissies (voor Buitenlandse Zaken, Nieuw-Guinea en Defensie) een bijeenkomst zullen houden, waaraan behalve hijzelf de Ministers Luns en Visser en de drie betrokken staatssecretarissen zullen deelnemen. Op woensdag zal het mogelijk zijn een bijeenkomst van de Eerste Kamercommissie van Buitenlandse Zaken en Nieuw-Guinea in te lichten. De Voorzitter Mr. Jonkman vroeg of dan ook Dr. Van Roijen aanwezig zal kunnen zijn. Spreker meent dit te moeten afwijzen. De *Raad* verklaart zich met deze voorstellen akkoord.

De *Minister-President*, komende tot de ontworpen overeenkomst van Middleburg, vindt de inkrimping van de twee perioden voor de overdracht aan Indonesië wel een essentiële afwijking van de voorstellen Bunker. Op papier bevat de regeling wel enige garanties. In de eerste plaats wordt het externe zelfbeschikkingsrecht van de Papoea's erin vermeld. Voorts is opgenomen, dat dit recht kan worden uitgeoefend 6 à 6½ jaar nadat het bestuur over dit gebied aan Indonesië is overgedragen (hetgeen ook al in de voorstellen Bunker voorkwam). Voorts zal er een zekere controle op het plebisciet zijn. Tot die tijd zal er een kleine VN-staf op Nieuw-Guinea zijn. Bij het plebisciet zal er van de zijde van de VN een aanvulling komen. Deze staf zal over het plebisciet kunnen rapporteren aan de Secretaris-Generaal van de VN. Voor het plebisciet zullen alleen stemgerechtigd zijn de volwassen bewoners die én op de dag van de ondertekening van de overeenkomst én op de dag van het plebisciet op Nieuw-Guinea wonen. Spreker meent, dat ondanks deze onderhandelingen nog rekening gehouden moet worden met een militaire aanval van Indonesië. Enerzijds gaan de Indonesiërs met de voorbereidingen door, anderzijds zijn zij in staat om een amfibie-operatie van bepaalde omvang uit te voeren. Tenslotte dringt spreker erop aan, dat over dit overleg niets aan de pers wordt medegedeeld. Minister *Luns* voegt hieraan toe, dat dit ook aan Dr. Van Roijen zal moeten worden gevraagd.

Minister *Luns* verwacht, dat President Sukarno aan de Indonesische onderhandelaar Subandrio nog additionele eisen zal geven, voordat deze de overeenkomst zal kunnen tekenen. Mocht dit het geval zijn, dan zullen ook onzerzijds een aantal wijzigingen

voorgesteld moeten worden. Wat de ontworpen regeling betreft betreurt spreker, dat door ondertekening hiervan in feite de (Indonesische) agressor wordt beloond. Dit heeft met name betrekking op de bepaling in artikel 6, dat de Indonesische gewapende macht in dit gebied onder het gezag en ter beschikking van de Secretaris-Generaal U Thant zal komen. Het bepaalde heeft ook de mogelijkheid om Nieuw-Guinea met Indonesische troepen vol te stoppen, ofschoon Dr. Van Roijen hieromtrent zegt, dat dit niet de bedoeling is. Spreker acht het dan het beste, dat op het laatste ogenblik de gevangengenomen Indonesische militairen naar Indonesië overgebracht worden.

De *Minister-President* is van oordeel, dat op de vraag of de Nederlandse regering de overeenkomst aanvaardt kan worden geantwoord, dat zij ernstige bezwaren heeft, maar bereid is deze te aanvaarden als Indonesië haar integraal aanvaardt. Een andere mogelijkheid is af te wachten hoe Indonesië reageert. Ook is mogelijk, dat Nederland met een aantal tegenvoorstellen komt. Minister *Klompé* acht het een kwestie van tactiek of men verklaart de overeenkomst te aanvaarden als Indonesië deze integraal aanvaardt, dan wel de overeenkomst te aanvaarden, indien geen nieuwe aanvallen worden gedaan. Een tactisch voordeel is dan, dat Nederland in de VN sterker staat door de verklaring, dat wij tot aanvaarding bereid zijn als de Indonesiërs nog met een aantal eisen zouden komen.

Minister *Visser* noemt als eerste veronderstelling, dat President Sukarno de ontworpen overeenkomst van Middleburg niet aanvaardt en opdracht geeft Nieuw-Guinea aan te vallen. Nederland zal dit dan voor de Veiligheidsraad moeten brengen (en binnen drie maanden zelf eruit moeten trekken). Als het anders gaat (President Sukarno aanvaardt de overeenkomst) dan lijkt het spreker beter om de tweede weg te volgen die Minister *Klompé* noemde, nl. de voorwaarde te stellen, dat Indonesië geen infiltraties of militaire aanvallen meer doet. Spreker acht de zelfbeschikking van de Papoea's van minder betekenis dan de vraag hoe de afwikkeling van het militaire apparaat en het burgerlijk bestuur zal lopen. Als de Nederlandse troepen na de datum in de overeenkomst alleen nog als taak hebben zo snel mogelijk te repatriëren, is het niet aan te nemen, dat de Nederlandse ambtenaren op Nieuw-Guinea blijven als niet-Nederlandse troepen voor de veiligheid moeten zorgen. Een ander punt is, dat er geen contact zal zijn tussen Nederlandse en Indonesische troepen. Het moet niet zo zijn, dat na de overdracht de Nederlandse troepen in de kazernes geconsigneerd worden en de Indonesische troepen de beveiligingstaken verzorgen. Spreker stelt voor Vice-Admiraal *Pröpfer* naar Washington te zenden als militair adviseur van de Nederlandse onderhandelaars.

Staatssecretaris *Bot* sluit zich wat de tactiek betreft bij Minister *Klompé* aan. Hij vraagt zich af de Regering niets moet laten zeggen over haar standpunt tegenover de ontworpen overeenkomst, want als zij latere bezwaren zou maken (nadat Indonesië nieuwe eisen zou stellen) staat zij dan zwakker. Minister *Luns* meent ook, dat eerst onze bedenkingen gezegd moeten worden.

Minister *Toxopeus* lijkt het voor een ordelijke discussie nodig, dat de Raad zich eerst beraadt of hij deze overeenkomst zal willen aanvaarden. Minister *Luns* meent, dat dit volgende maandag pas aan de orde komt. Minister *Toxopeus* geeft dit toe, maar de Raad moet weten welke vragen straks aan Dr. Van Roijen gesteld moeten worden. Spreker gelooft, dat Minister *Visser* gelijk had toen hij stelde, dat de Nederlandse regering van dit conceptakkoord niet meer af kan. In plaats van geheim vooroverleg zijn het onderhandelingen in het openbaar geworden. Anderzijds moet men constateren, dat hierin toch nog iets is neergelegd van een garantie voor de zelfbeschikking door de Papoea's. Spreker heeft soms wel gehoopt, dat Indonesië deze overeenkomst zou afwijzen. Dr. Van Roijen zegt over de mijnconcessies, die door het Nederlandse Gouverneurschap zijn verleend, dat men toch maar zal moeten afwachten wat Indonesië van de uitvoering der overeenkomst maakt.

De *Minister-President* meent ook, dat de Raad zich het beste kan instellen op een aantal vragen aan Dr. Van Roijen.

Minister *Marijnen* merkt op, dat het ontwerpakkoord begint met de woorden: 'Subject to amplification'. Elke aanvulling kan dan een wijziging geven. Tactische benadering is van betekenis. Spreker gelooft dan dat het, gegeven de gehele situatie, het beste is, dat Nederland begint te antwoorden en dan zegt, dat wij de overeenkomst aanvaarden met de toevoeging, dat het dan vanzelf spreekt, dat Indonesië geen nieuwe aanvallen op Nieuw-Guinea doet.

Minister *Lums* deelt mede, dat volgens een boodschap van de Amerikaanse Ambassadeur Rice de Amerikaanse Ambassadeur in Djakarta Jones enthousiast was over de ontvangst van het ontwerp van de overeenkomst door President Sukarno; deze zou de overeenkomst zonder condities aanvaarden, terwijl ook geen ratificatie nodig zou zijn, behalve een rubberstempel van het Indonesische parlement als goedkeuring.

Staatssecretaris *Bot* is sceptisch ten aanzien van de mededeling, dat President Sukarno de ontwerpovereenkomst zonder nadere eisen zal aanvaarden. Minister *Klompé* acht het mogelijk, dat deze mededeling behoort bij de druk die de Amerikaanse regering uitoefent om de overeenkomst van Middleburg aanvaard te krijgen.

Minister *Marijnen* acht een andere uitleg evenzeer mogelijk. Het is voor hem een vraag of thans ook niet in discussie moet komen, als dit bericht uit Indonesië gepubliceerd wordt, of de Nederlandse regering met de vaststelling van haar standpunt moet wachten tot maandag. Minister *Van Aartsen* vond het een gelukkige clausule die Minister *Marijnen* voorstelde, nl. aanvaarding, aannemende dat de Indonesische regering geen bezwaar maakt, maar deze is ons thans uit de hand geslagen.

Minister *Lums* meent, dat nu Indonesië de ontwerpovereenkomst heeft aanvaard dit Nederland de vrijheid geeft nog een aantal punten te stellen. Minister *Marijnen* is het hiermede niet eens.

De *Minister-President* begrijpt, dat thans twee punten in bespreking zijn, nl. in de eerste plaats de vraag of van Nederlandse kant nog punten met betrekking tot de overeenkomst van Middleburg naar voren zullen worden gebracht en in de tweede plaats de vraag of de Regering met de bepaling van haar standpunt moet wachten tot maandag. Minister *Lums* heeft bezwaar tegen de gedachte om eerder dan maandag haar standpunt te bepalen, hij acht dat niet opportuun. Minister *Visser* meent, dat het psychologisch niet goed is, dat het Nederlandse Kabinet dagenlang nodig zou hebben om zijn standpunt te bepalen. Minister *Lums* meent echter, dat hieruit in elk geval blijkt, dat instemming met de overeenkomst voor het Kabinet moeilijk is. Staatssecretaris *Bot* wijst er voorts op, dat de mededeling over het standpunt van President Sukarno nog pas een boodschap van een boodschap is. Minister *Klompé* stelt de vraag of de Regering met de bepaling van haar standpunt niet eerst de bijeenkomst van de Kamercommissies moet afwachten. Minister *Marijnen* acht uitstel van de beslissing tot woensdag wel lang. Minister *Lums* merkt op, dat men nog onderhandelingen moet voeren zodra Minister Subandrio in Washington terug is. Minister *Marijnen* meent, dat het Kabinet de overeenkomst van Middleburg kan aanvaarden, mits zij integraal door Indonesië wordt aanvaard. Minister *Visser* zou hieraan willen toevoegen: aannemende, dat Indonesië geen nieuwe aanval doet. Minister *Marijnen* is huiverig om, in geval de Indonesische aanvaarding gepubliceerd wordt, met de bepaling van het Nederlandse standpunt te wachten tot maandagavond.

De *Minister-President* brengt vervolgens in bespreking welke punten de Raad zo dadelijk aan Dr. Van Roijen zal voorleggen. Spreker noemt als zodanig de militaire situatie, het zelfbeschikkingsrecht en de kiesgerechtigdheid bij het plebisciet. Minister *Visser* zou een aantal militaire vragen willen stellen. Minister *Lums* acht het wenselijk, dat aan Dr. Van Roijen alleen vragen worden gesteld en dat niet een discussie hem wordt gevoerd. Minister *Toxopeus* wil ten aanzien van artikel 6 van de overeenkomst zekerheid hebben, dat er tijdens het bewind van de VN niet meer Indonesische militairen op Nieuw-Guinea komen. Spreker verwacht, dat de Nederlandse ambtenaren niet bereid zullen zijn op Nieuw-Guinea te blijven, als artikel 6 van

de overeenkomst ongewijzigd gehandhaafd blijft. In artikel 10 staat, dat de vertegenwoordigende raden zullen worden geraadpleegd voor de vaststelling van nieuwe wetten en regelingen, maar er wordt aan deze raden geen bevoegdheid gegeven. Vervolgens stelt spreker de vraag of in punt 15 (waarin staat, dat bij de overgang van het bestuur naar Indonesië een aantal VN-functionarissen voor technische bijstand als door de Secretaris-Generaal van de VN adequaat wordt geacht op Nieuw-Guinea zullen blijven) het woord adequaat alleen slaat op het aantal personen of ook op hun kwaliteit. Spreker heeft voorts nog enkele vragen over volgende artikelen (o.a. artikel 16 en 23).

Minister *Visser* merkt met betrekking tot artikel 6 op, dat Nederlandse troepen niet kunnen meedoen aan de beveiligingsstrijdkrachten van de VN-Administrateur. Staatssecretaris *Bot* heeft bezwaar tegen dit standpunt van Minister Visser. De *Minister-President* is van oordeel, dat het mogelijk moet zijn, dat Nederlandse troepen in bepaalde districten, indien nodig, aan het herstel van orde en rust deelnemen.

Minister *Luns* ziet zeer op tegen aanvaarding van het punt, dat troepen die agressie hebben gepleegd op Nieuw-Guinea blijven.

Staatssecretaris *De Jong* zegt ter aanvulling van het standpunt dat Minister Visser inneemt het volgende. Zolang Nederlandse ambtenaren op hun plaats op Nieuw-Guinea in functie zijn, zullen er ook nog Nederlandse troepen ter bescherming zijn. Als echter de Nederlandse ambtenaren weg zijn, dan loopt men de kans, dat de VN-Administrateur de Nederlandse troepen als onderdeel van de beveiligingsstrijdkrachten wil gebruiken, wat echter moeilijk te aanvaarden is.

Staatssecretaris *Bot* merkt op, dat aanvaarding hiervan zou betekenen, dat de Regering de politieke beslissing neemt, dat zij geen moeite zal doen om de Nederlandse ambtenaren op Nieuw-Guinea te overreden om in dienst te blijven onder de VN-Administrateur en daarna onder het Indonesische bestuur. Minister *Klompé* ziet dit als een vicieuze cirkel: het kan zijn dat van regeringszijde aan de Nederlandse ambtenaren wordt gezegd, dat het van belang is voor de Papoea's, dat zij in functie blijven, maar dit lijkt alleen mogelijk als de Nederlandse troepen erbij zouden blijven. Minister *Beerman* merkt op, dat missie en zending eveneens zonder Nederlandse militaire bescherming blijven. Minister *Marijnen* is van oordeel, dat het beter is, dat de VN vraagt of de Nederlandse ambtenaren willen blijven dan dat dit onzerzijds wordt aangeboden. Het lijkt hem niet juist te zeggen, dat de Nederlandse ambtenaren zo snel mogelijk moeten verdwijnen, noch de richtlijn te geven, dat zij zo enigszins mogelijk moeten blijven. De *Minister-President* concludeert, dat het beste is, als de VN een beroep doet op de Nederlandse ambtenaren om enige tijd te blijven.

Staatssecretaris *Bot* stelt vervolgens nog de vraag hoe het loopt met het staatsburgerschap. De inheemse bewoners van Nieuw-Guinea zijn thans nog Nederlands onderdaan; de vraag is of zij dit onder het VN-bestuur moeten blijven.

Minister *Luns* is van oordeel, dat het 'burgers van West-Papoea' moeten worden.

Staatssecretaris *Bot* stemt hiermede in.

De *Minister-President* noemt vervolgens nog als vraagpunt (waar Staatssecretaris *Bot* eerder over sprak) of de overeenkomst betekent, dat er vrij verkeer voor Indonesië op Nieuw-Guinea onder het VN-bestuur zal zijn.

De Ambassadeur Dr. Van Roijen komt in de vergadering.

De *Minister-President* zegt ter inleiding, dat de ministers met belangstelling hebben kennisgenomen van de tekst van de voorlopige overeenkomst tussen Dr. Van Roijen en de Indonesische Minister Subandrio. Spreker heeft de vorige dag een voorgesprek met Dr. Van Roijen gehad, waarbij al enkele ophelderingen zijn verkregen o.a. over wie stemgerechtigd is. Ziende hoe het met het plan Bunker gelopen is, zijn de ministers bezorgd over de nieuwe ontwikkelingen; zij willen tegenover de Ambassadeur hieraan uiting geven en hem een aantal

vragen over een en ander stellen. De bespreking thans zal een informatief karakter dragen; daarna zal de Ministerraad pas zijn standpunt vaststellen, wat niet hals over kop mogelijk is.

Dr. *Van Roijen* zegt in zijn inleiding, dat hij het op prijs stelt aan de Ministerraad een toelichting op de ontwerpovereenkomst te kunnen geven. Hij is zich bewust hoe onvolmaakt deze is en hoeveel het akkoord te wensen overlaat. Spreker heeft zich niet dan na lang aarzelen ermede akkoord verklaard, dat de overgangperiode van 1 jaar van het plan Bunker tot 7 maanden werd teruggebracht. Het is duidelijk, dat de Nederlandse delegatie met de rug tegen de muur stond. De militaire dreiging van Indonesische zijde was niet alleen aan de Nederlanders, maar ook aan de Amerikanen bekend. Toen de Indonesische onderhandelaar Subandrio op het punt stond naar Indonesië terug te keren, heeft ook het lid van Sudjarwo nog bedreigd met 'het alternatief', d.w.z. de militaire aanval. Het is ook gebleken, dat de Amerikaanse regering niet bereid is Nederland bij de verdediging tegen de Indonesische aanvallen daadwerkelijk helpen, terwijl de waarnemend Secretaris-Generaal van de VN U Thant eveneens slechts een beperkte belangstelling voor de Indonesische infiltraties heeft.

De Nederlandse delegatie heeft verder ook bericht ontvangen over de snelle evacuatie van de echtgenoten van de Gouverneur en de militaire commandant op Nieuw-Guinea. In dit licht moet men de aanvaarding zien van het voorstel van U Thant om 1 mei 1963 als datum van overdracht van het bestuur aan Indonesië te nemen. Spreker is Minister Luns dankbaar voor de armslag, die hij de delegatie bij onderhandelingen heeft gegeven. Spreker wil duidelijk verklaren, dat de delegatie als een ploeg heeft gewerkt, waarbij hij in de eerste plaats Mr. Schürmann en verder Mr. Huydecoper noemt. Er was een sfeer van vertrouwen en ook de Indonesische delegatie had een zeker vertrouwen. De aankomst van Subandrio uit Indonesië was van doorslaggevende betekenis, aangezien het toen mogelijk was knopen door te hakken. Het was daarom van belang, dat de Indonesische onderhandelaar Malik aan zijn regering liet weten, dat het wenselijk was, dat Subandrio naar Washington toe kwam. Toen deze kwam, was de eerste voorwaarde, dat de overgangperiode verkort zou worden en het bestuur op 1 januari zou overgaan. Spreker beschouwde dit als een onderhandelingsmanoeuvre, totdat hij verklaarde, dat hij opnieuw naar Indonesië zou vertrekken. Daarop hebben President Kennedy, Minister Rusk en U Thant, Subandrio, toegesproken, waarvan Rusk zei, dat hij verrast was over de duidelijke taal, die President Kennedy bij deze gelegenheid heeft gesproken. Spreker heeft niettemin erop aangedrongen, dat President Kennedy een eigen vertegenwoordiger naar Djakarta zou zenden. Subandrio is nadien toch naar Middleburg gekomen en hoewel hij niet aan de onderhandelingstafel heeft gezeten zijn er toen toch knopen doorgemaakt. Naar sprekers mening zijn daarbij belangrijke punten bereikt. Als zodanig noemt hij in de eerste plaats de fase van het VN-bestuur op Nieuw-Guinea, die Indonesië niet wenste. In de tweede plaats het voorstel van U Thant om de overgangsdatum op 1 mei 1963 te stellen in plaats van 1 januari 1963, wat Indonesië verlangde. In de derde plaats had Indonesië het op-non-actief-stellen van de Nederlandse strijdkrachten op Nieuw-Guinea voorgesteld, waartegen spreker bezwaar had gemaakt. Thans is neergelegd in het akkoord, dat de Nederlandse strijdkrachten onder de VN-Administrateur komen en van zonedig gebruik kan maken voor politie-optreden. Als vierde punt wijst spreker erop, dat een jaar voor de volksstemming een vertegenwoordiger van de VN op Nieuw-Guinea aanwezig moet zijn en dat hij hierover aan de VN moet rapporteren. Als voorbeeld wijst spreker op de handhaving van rechten van de Papoea's in de artikelen 13 en 21.

Hij komt vervolgens op de verlening van Nederland van technische hulp aan Nieuw-Guinea. Daaromtrent heeft spreker gevraagd of deze ook voor volgende jaren kan worden toegezegd, maar hij heeft een telegram gekregen, dat dit niet mogelijk is. Hij is ook bang, dat de Indonesiërs tegen deze hulp achterdocht zullen hebben. Volgens de VN-functionaris Stavropoulos is de in Middleburg overeengekomen regeling verdergaand dan welke andere zelfbeschikkingsregeling ook. De garanties in de overeenkomst zijn van morele aard, maar na het plan Bunker was het duidelijk, dat iets anders niet meer haalbaar was. Als

alternatief voor aanvaarding van dit akkoord ziet spreker in de eerste plaats een beroep op de VN. Evenals Mr. Schürmann acht hij dit echter slechter voor de Papoea's dan dit akkoord. Spreker denkt hierbij aan een beroep op de Veiligheidsraad, waarbij de kans op een Russisch veto groot is. De beste uitkomst zou nog zijn terugverwijzing van de zaak naar de conferentietafel en wat er dan uit komt is slechter dan dit akkoord. Spreker ziet ook niet, dat de Nederlandse regering op deze manier de verantwoordelijkheid kan afschuiven op de VN. Hij acht dit alleen een mogelijk alternatief als de Nederlandse regering zou weigeren het akkoord van Middleburg te aanvaarden. Als tweede alternatief noemt spreker de mogelijkheid, dat Indonesië het akkoord afwijst, waarna de Amerikaanse regering en de Secretaris-Generaal van de VN Nederland in het gelijk zullen stellen. Bij een beroep op de Veiligheidsraad bestaat ook dan kans op een Russisch veto, maar Nederland zal er dan onvergelijkbaar veel beter voorstaan. Intussen heeft spreker van Ambassadeur Rice vernomen, dat de Amerikaanse ambassadeur in Djakarta heeft medegedeeld, dat President Sukarno het akkoord heeft aanvaard onder voorbehoud van goedkeuring door het Indonesische parlement. Concluderend meent spreker, dat het zowel voor Nederland als voor de Papoea's van belang is het akkoord van Middleburg te aanvaarden.

Minister *Marijnen* opent de rij van vragenstellers met een vraag over de inleidende woorden 'subject to amplification'. Hij informeert of dit ook betrekking heeft op aanvullingen, die in wezen wijzigingen van de overeenkomst zijn. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat het de bedoeling is, dat dit geen wijzigingen, maar alleen uitwerkingen bevat; vóór 13 augustus zullen nog technische punten geregeld moeten worden.

Minister *Visser* stelt de vraag of dan ook de militaire besprekingen beëindigd zullen zijn. Dr. *Van Roijen* zegt, dat men dit hoopt. Over het houden van deze militaire besprekingen is nog niets afgesproken, maar wel over de bespreking van financiële onderwerpen; deze zullen op maandag 6 augustus beginnen.

Minister *Marijnen* stelt de vraag of met de Indonesiërs erover gesproken is, dat zij - nu overleg met Nederland in Amerika gaande is - geen militaire aanvallen doen. Minister *Toxopeus* voegt er de vraag aan toe of Dr. Van Roijen niet bezorgd is, dat de Indonesiërs voor de overdracht van het bestuur aan de VN zoveel mogelijk Indonesiërs op Nieuw-Guinea aan land zullen brengen. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat hij hier wel bang voor was tijdens de besprekingen in Middleburg, maar niet meer na de 14e augustus. De Indonesiërs zeiden, dat zij met de militaire opbouw wel doorgaan, omdat zij de Nederlandse bedoelingen niet vertrouwen. Dit is echter niet hetzelfde als doorgaan met de infiltraties en het afwerpen van parachutisten.

Minister *Klompé* stelt de vraag of Dr. Van Roijen meent, dat Nederland wel naar de Veiligheidsraad moet gaan, als Indonesië voor 14 augustus een aanval op Nieuw-Guinea zou beginnen. Dr. *Van Roijen* antwoordt ontkennend, tenzij het een grotere aanval betreft, die tijdens de onderhandelingen wordt uitgevoerd en dus vergelijkbaar is met de Japanse aanval op Pearl Harbour. Minister *Korthals* noemt als veronderstelling dat Indonesië 2000 parachutisten laat aanvallen. Dr. *Van Roijen* acht het moeilijk om terzake een grens aan te geven; belangrijk is ook wat de bedoeling der Indonesiërs is. Minister *Klompé* komt nog op een andere achtergrond. Dr. Van Roijen heeft gezegd, dat het akkoord niet waterdicht is en dat het erop aan komt, hoe de Indonesiërs het uitvoeren. In dit verband stelt spreekster de vraag wat, als de Indonesiërs wel aanvallen er overblijft van het werk dat Dr. Van Roijen in Middleburg heeft verricht. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat hij het hoogst onbehoorlijk zou vinden, als de Indonesiërs een militaire aanval zouden doen, maar het is een zaak van andere orde of zij zich niet aan de rest van het akkoord zouden houden.

De *Minister-President* merkt op, dat na ondertekening en ratificatie van het akkoord er toch een tijd van onzekerheid op dit punt is. Dr. *Van Roijen* is het ermede eens, dat het zo moet zijn, dat wij weten wat de Indonesiërs in dit opzicht doen.

Minister *Klompé* acht in art. 1 wat tussen haakjes staat (de Algemene Vergadering van de VN erkent de rol van de VN in deze overeenkomst) essentieel, zodat hieraan moet worden vastgehouden. Dr. *Van Roijen* tekent hierbij aan, dat U Thant heeft gezegd, dat hij deze passage niet van voldoende betekenis acht; als dit in de VN tot stand komt, dan heeft de VN het aanvaard.

Minister *Korthals* stelt met betrekking tot punt 4 de vraag of al namen zijn genoemd voor Administrateur bij de VN. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat Subandrio hem de naam van Bunker heeft genoemd; deze is echter 68 jaar.

Minister *Visser* heeft omtrent punt 6 een aantal vragen. In de eerste plaats zijn Admiraal Pröpper en drie officieren naar Amerika gegaan. Deze zal men niet moeten stellen tegenover een overste van het Indonesië leger; zij zijn bedoeld als adviseurs van Dr. Van Roijen. In de tweede plaats heeft spreker begrepen, dat Nederland er niet op hoeft te rekenen, dat Zweden, Italianen of andere Europeanen deel zullen uitmaken van veiligheidstroepen. Spreker vreest, dat er niet veel anderen dan Indonesiërs zullen komen. Dr. *Van Roijen* weet dit nog niet.

Minister *Visser* leest in punt 6, dat de Nederlandse strijdkrachten een andere taak zullen hebben dan ten aanzien van de Indonesische strijdkrachten op Nieuw-Guinea is bepaald. De VN-Administrateur kan gebruik maken van het Papoeavrijwilligerscorps en van Indonesische strijdkrachten op Nieuw-Guinea; de Nederlandse strijdkrachten hebben één taak, nl. zo spoedig mogelijk te repatriëren. Spreker meent, dat zolang er nog Nederlandse ambtenaren op Nieuw-Guinea in functie zijn ook nog gewapende Nederlanders aanwezig moeten zijn. In de derde plaats stelt spreker de vraag wat het standpunt is ten aanzien van de gevangengenomen Indonesische militairen; hij vraagt of men deze naar Indonesië zal afvoeren.

Minister *Korthals* heeft een aanvullende vraag. Blijkens punt 6 komen Indonesische troepen die op onrechtmatige wijze op Nieuw-Guinea zijn gekomen onder gezag van de VN-Administrateur die van hen gebruik kan maken.

Staatssecretaris *Bot* merkt op, dat volgens het tweede deel van punt 6 de VN-Administrateur gebruik kan maken van de Papoeapolitie en van de Indonesische strijdkrachten; hierin is het Papoeavrijwilligerscorps, dat eerder in dit punt wel wordt genoemd, weggevalen.

Staatssecretaris *Calmeyer* kan zich voorstellen, dat de VN-Administrateur de Nederlandse troepen in de kazernes consigneert. Hij stelt de vraag of de oplossing denkbaar is, dat bepaalde gebieden worden aangewezen waar de Nederlandse troepen zijn en van waar zij worden geëvacueerd (bijv. Biak). Dr. *Van Roijen* antwoordt op de vragen van Minister Visser, dat ook naar zijn mening Admiraal Pröpper en de drie officieren niet tegenover een Indonesische overste of majoor moeten worden gesteld en dat zij buiten de directe onderhandelingen worden gehouden, maar aanwezig zijn als militaire adviseurs van de Nederlandse delegatie. Spreker gelooft niet, dat de Nederlandse militairen op Nieuw-Guinea zo spoedig mogelijk zullen moeten afreizen. Ook voor de Indonesiërs is het belangrijk te weten hoe ten aanzien van de Indonesische parachutisten wordt gehandeld. Naar aanleiding van de vraag van Minister Visser over de aantrekking van strijdkrachten door de VN wijst spreker erop, dat de waarnemend Secretaris-Generaal U Thant erop gewezen heeft een onafhankelijk standpunt in te nemen.

Minister *Visser* stelt de vraag of Dr. Van Roijen het mogelijk acht, nu het op zo korte termijn is, dit nog te regelen. Dr. *Van Roijen* vraagt waarom dit niet mogelijk zou zijn. Uit de notulen van de derde man Bunker zal blijken, dat Bunker heeft gezegd, dat het hard nodig kan zijn, dat de Nederlandse troepen nog voor handhaving van de rust worden gebruikt. Spreker is ook overtuigd van de wenselijkheid, dat zolang Nederlandse ambtenaren op Nieuw-Guinea in functie zijn er ook Nederlandse militairen zijn, maar hij weet niet of dit bereikt zal kunnen worden. Wat de gevangen Indonesische parachutisten betreft acht spreker het

gevaarlijk deze thans in Singapore af te zetten; er is echter ook de moeilijkheid, dat zij later buiten van wapens worden voorzien. Spreker denkt dus wel aan terugvoering via Singapore. Op de vraag van Minister Korthals of de Nederlandse delegatie zich verzet heeft tegen de gedachte, dat Nederlandse militairen deel zullen uitmaken van de veiligheidstroepen, antwoordt spreker bevestigend; daarom is thans alleen bepaald, dat in geval de VN-Administrateur gebruikmaking van de Nederlandse militairen nuttig acht dit mogelijk is, maar hij hoeft het niet te doen. Aan Staatssecretaris Bot antwoordt spreker, dat het wel de bedoeling is ook het Papoeavrijwilligerscorps als beveiligingstroepen te gebruiken. Hier is geen bijbedoeling bij. Spreker is al tevreden, dat de Indonesiërs bereid zijn deze regeling te aanvaarden.

Minister *Korthals* merkt op, dat uit de formulering van punt 6 niet blijkt, dat de VN-administrateur alleen de Indonesische troepen kan gebruiken die thans al op Nieuw-Guinea zijn. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat uit nader bericht van Mr. Schiff blijkt, dat alleen de Indonesische strijdkrachten die er nu zijn in dit punt worden bedoeld. Naar aanleiding van de vraag van Staatssecretaris Calmeyer zegt spreker, dat hem ook voor ogen zweefde, dat men de Nederlandse troepen niet overal moet laten lanterfanten maar ergens moet bijeenbrengen. Dit is ook een punt, dat met de militairen besproken moet worden.

Minister *Korthals* merkt op, dat in punt 8 nog steeds gesproken wordt over de eerste fase als onderdeel van drie fasen. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat in de eerste fase alleen de VN-administratie er is, terwijl in de tweede fase men bezig is om de zaken naar Indonesië over te hevelen.

Staatssecretaris *Bot* is van mening, dat een vervanging van veel Nederlandse topfunctionarissen de noodzaak kan meebrengen, dat velen door Indonesische functionarissen worden vervangen. Spreker stelt de vraag in hoeverre de WHO, de UNESCO en andere VN-organisaties Nederlandse deskundigen op Nieuw-Guinea zullen kunnen gebruiken. In 1963 zal een laboratorium bij Manokwari gereed komen, waar 30 ingenieurs werken. Door handhaving van Nederlandse en buitenlandse functionarissen houdt men meer de kijk op de richtige uitvoering van de overeenkomst. Dr. *Van Roijen* merkt op, dat in punt 8 staat, dat alle Nederlandse topfunctionarissen zullen worden vervangen. Staatssecretaris *Bot* wijst op de mogelijkheden om de stichtingen, die het ontwikkelingswerk op Nieuw-Guinea ten uitvoer brengen, te internationaliseren. Een ander aspect van de vervanging is, dat de Gouverneur het het beste achtte de vervanging residentiegewijs te laten plaats vinden in plaats van drie per diensttak. Dr. *Van Roijen* zegt, dat dit nog niet ter sprake is gekomen.

Staatssecretaris *Bot* wijst op de mogelijkheid, dat de Papoea's door de totstandkoming van dit akkoord zullen zeggen, dat Nederland met Indonesië heult. Dr. *Van Roijen* meent, dat het heel nuttig kan zijn een vertegenwoordiger van de Papoea's bij de Nederlandse delegatie te hebben

Staatssecretaris *Bot* merkt met betrekking tot punt 10 op, dat men de bestaande wetten en regelingen zo veel mogelijk in stand houdt. Dr. *Van Roijen* bevestigt, dat volgens dit punt de UNTEA-autoriteiten niets zullen doen wat tegen de geest van deze overeenkomst ingaat. Spreker tekent voorts bij punt 11 aan, dat hierover moeilijkheden zullen ontstaan; het is echter een vrees, die zich in de praktijk tot een maand zal beperken.

Staatssecretaris *Bot* merkt met betrekking tot punt 13 op, dat dit ingaat tegen de bestaande regelingen. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat de delegatie op dit punt zich veel moeite heeft gegeven; de strekking is gericht tegen anti-Nederlandse en anti-Chinese bepalingen in de Indonesische wetgeving. Op voorstel van Mr. Schürmann is hierin verwezen naar de menselijke rechten. Minister *Klompé* stelt de vraag wat in dit punt met 'inhabitants' wordt bedoeld. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat dit een ruime term is, waaronder ook Nederlanders vallen die er blijven en voorts Indonesische Chinezen en anderen.

Minister *Beerman* vraagt met betrekking tot punt 14 of er ook aan is gedacht te bepalen, dat de economische ontwikkeling van het gebied niet minder wordt dan nu het geval

is. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat dit moeilijk bereikbaar is. Minister *Visser* vraagt of het nodig is, dat hierin de 'Indonesian practise' vermeld moet worden, aangezien de praktijk van het betrekken der bevolking in het plaatselijk bestuur nu niet zo fraai is. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat men hier niet te veel achter moet zoeken.

Minister *Toxopeus* stelt over punt 15 de vraag of met het woord 'adequate' alleen het aantal VN-deskundigen wordt bedoeld en niet hun kwaliteit. Dr. *Van Roijen* antwoordt bevestigend. Het is mooi, dat op deze plaats de aanwezigheid van de VN na de overdracht aan Indonesië is gewaarborgd.

Minister *Klompé* stelt de vraag naar aanleiding van punt 16 wat er gebeurt als Indonesië niet doet wat hierin omtrent de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht is bepaald. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat dan de Secretaris-Generaal van de VN toch moet doen wat hierin staat. Minister *Klompé* maakt uit de tekst op, dat de verantwoordelijkheid voor de gang van zaken bij de volksstemming niet bij de VN maar bij Indonesië ligt. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat hierin is vermeld dat de Secretaris-Generaal van de VN 'participate' in de regeling, die Indonesië voor de volksstemming maakt; dit is overgenomen uit de voorstellen Bunker. Minister *Korthals* merkt op, dat de verantwoordelijkheid voor de regelingen bij Indonesië ligt; hij stelt de vraag of het dan nog wel van veel belang is. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat de VN hierin duidelijk een eigen verantwoordelijkheid heeft. Minister *Klompé* stelt de vraag hoe bij de volksstemming t.z.t. is na te gaan, dat niet 10.000en Indonesiërs, die pas later Nieuw-Guinea zijn binnengekomen, aan de volksstemming deelnemen. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat er geen volledige garanties hiertegen mogelijk zijn; een belangrijke mogelijkheid is, dat de Papoeabevolking getuigt, dat bepaalde Indonesiërs pas na deze overeenkomst naar Nieuw-Guinea zijn gekomen. Spreker vindt punt 18 (inzake de rapportering aan de Secretaris-Generaal over de regelingen voor de vrijheid van keuze bij de volksstemming) zeer belangrijk.

Minister *Klompé* stelt over de punten 18-20 de vraag of er wat gebeurt, als de volksstemming tot uitslag zou hebben, dat men los van Indonesië wil. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat dit een soort dekolonisatie zou zijn; de VN zijn vertegenwoordigd bij deze stemming en de VN zullen dan ook voor de uitvoering van de uitslag een verantwoordelijkheid hebben.

Minister *Klompé* leest de derde alinea van punt 21 voor. Zij vraagt of - gezien het feit, dat in 1958 en 1959 in Indonesië alle eigendommen van Nederlanders geroofd, genaast, enz. zijn - dat nu ook op Nieuw-Guinea zal gebeuren. Minister *Korthals* heeft een overeenkomstige vraag: hoe komen we te zitten met de Nederlandse bedrijven. Spreker informeert of ook is besproken hoe het zal gaan met de belangen van de KLM. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat oorspronkelijk hierin was voorzien door de bepaling, dat Indonesië alle verplichtingen zal overnemen behalve die van een lijst; de lijst was echter niet volledig. Daarom is in punt 21 nu een gemengd Nederlands-Indonesische commissie (o.a. voor KLM en KPM) voorgesteld.

Spreker merkt met betrekking tot punt 24 op, dat er geen verdragen zijn, die op grond van deze overeenkomst gewijzigd zouden moeten worden.

Staatssecretaris *Bot* stelt de vraag, mede naar aanleiding van punt 13, of er is gesproken hoe het zal gaan in de overgangstijd en daarna met de nationaliteit der Papoea's, die nu Nederlands onderdaan zijn. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat deze vraag nog niet opgeworpen is geweest. Hij vreest, dat de Indonesiërs zullen stellen, dat de Papoea's Indonesiërs zijn. Staatssecretaris *Bot* merkt op, dat dit onzerzijds wordt bestreden. Minister *Beerman* wijst op de positie van de Chinezen en de werking van de toescheidingsovereenkomst bij de soevereiniteitsoverdracht in 1949. Dr. *Van Roijen* dat is getracht de anti-Chinese wetgeving van Indonesië niet op Nieuw-Guinea toegepast te krijgen. Niettemin vreest spreker, dat toch veel Chinezen naar Nederland zullen komen.

Minister *Visser* constateert, dat de Ambassadeur naar ondertekening van de overeenkomst streeft; spreker wil echt militaire deskundigen naar deze onderhandelingen zenden. Dr. *Van Roijen* ziet hiertegen als enig bezwaar, dat de Indonesiërs geen tegenvoeters zenden; zelf heeft hij dus geen bezwaar. Minister *Visser* ziet als voordeel, dat Dr. Van Roijen hen dan ter beschikking heeft.

Minister *Klompé* neemt aan, dat de militaire kwesties in punt 6 aangeduid, geregeld zullen zijn voor de ondertekening. Dr. *Van Roijen* bevestigt dit.

De *Minister-President* merkt op, dat de Ambassadeur verschillende malen heeft gewezen op het wantrouwen, dat bij de Indonesië bestond. Spreker heeft zich wel eraan geërgerd, dat de Indonesische vertegenwoordigers dit zeiden, want de Nederlandse regering heeft zich bij alle onderhandelingen aan het gegeven woord gehouden, terwijl de historie uitwijst, dat de Indonesiërs steeds hun woord braken. Als spreker de conceptovereenkomst leest, zou hij hiermede niet zoveel moeite hebben, als zij werd aangegaan met een regering van personen, die betrouwbaar zijn; de regeling van de zelfbeschikking is op papier goed. Spreker stelt de vraag of ook van Nederlandse zijde is gewezen op de redenen, waarom Nederland de Indonesische regering wantrouwt.

Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat wantrouwen vooral tot uiting kwam in de interventies van de Indonesische Ambassadeur in de Verenigde Naties Zaiën. Deze waren zo overdreven, dat het beter was er niet op te antwoorden; ze waren 'self defeating'. Ernstiger waren uitlatingen van Subandrio tegenover president Kennedy, Bunker e.a. Spreker heeft er steeds op gewezen, dat de Indonesiërs zich aan de RTC-overeenkomsten niet het minst gehouden hebben. De Indonesische delegatie heeft niet over wantrouwen gesproken tijdens de onderhandelingen.

De *Minister-President* neemt aan, dat in de tekst van de ontwerp-overeenkomst nog veranderingen aangebracht kunnen worden. Dr. *Van Roijen* antwoordt, dat 'verduidelijkingen' nog kunnen worden aangebracht.

De *Minister-President*, aanknopend bij de mededeling van Dr. Van Roijen, dat president Sukarno deze overeenkomst zou hebben aanvaard, zegt, dat van Nederlandse zijde niet aan de pers gezegd moet worden hoe het standpunt van de Regering is. Dr. *Van Roijen* acht het van belang van Nederlandse kant niet te lang te wachten met bekendmaking van het standpunt. De *Minister-President* antwoordt, dat de Ministerraad op maandag bijeenkomt om de overeenkomst te behandelen, terwijl op dinsdag en woensdag de betrokken commissies van de Tweede en de Eerste Kamer erover ingelicht zullen worden. Dr. *Van Roijen* ziet hieruit een week uitstel voortvloeien. Hij herinnert eraan, hoe de Indonesiërs de vorige maal het feit hebben aangegrepen, dat de Nederlandse regering geen beslissing had genomen. Minister *Klompé* meent, dat het Nederlandse standpunt maandag na de Ministerraad bekend gemaakt zou kunnen worden.

De *Minister-President* dankt Ambassadeur Van Roijen voor zijn voorlichting aan de Raad.

Dr. Van Roijen verlaat de vergadering.

Minister *Luns* heeft er overwegend bezwaar tegen, dat de Amerikaan Bunker VN-Administrateur op Nieuw-Guinea zou worden, aangezien deze zijn taak als bemiddelaar slecht heeft vervuld. Hij heeft deze unfair uitgevoerd door zich op een gegeven moment als agent van President Kennedy te ontpoppen. Spreker acht het al weinig gelukkig als een Amerikaan VN-Administrateur wordt, maar hij acht Bunker geheel onaanvaardbaar. Aangezien Ambassadeur Schürmann tentatief heeft gehoord over deze gedachte, zal spreker hem telegrafisch laten weten, dat Bunker niet tot VN-Administrateur moet worden gekozen.

Minister *Klompé* ziet eveneens bezwaar tegen een Amerikaan als VN-Administrateur. Minister *Luns* haalt van de uitlatingen van Dr. Van Roijen in deze vergadering

o.a. aan, dat de Nederlandse regering aan de overeenkomst niets kan veranderen; spreker is de Minister-President dankbaar, dat hij iets gezegd heeft over het wantrouwen. Hij is van oordeel, dat een Nederlander bij de VN-Administrateur moet komen als de Regering nog enige inlichtingen over de gang van zaken wil krijgen.

De *Minister-President* merkt op, dat in de vorige vergadering de vraag is opgeworpen of Staatssecretaris Bot dan wel iemand anders naar Nieuw-Guinea zou kunnen gaan. Spreker stelt voorts de vraag of Staatssecretaris Bot nog naar Washington zal gaan. Staatssecretaris *Bot* zou, als hij naar Nieuw-Guinea gaat, dit pas doen als wij zeker weten hoe alles geregeld is. Minister *Luns* acht het moeilijk Staatssecretaris Bot als lid van de Regering naar Washington te laten gaan, aangezien deze dan boven Ambassadeur Van Roijen de onderhandelingen zou moeten leiden. Spreker heeft wel in Washington laten weten, dat iemand van Binnenlandse Zaken erheen zal komen. De gang van zaken in Amerika vindt spreker nog ongunstiger dan hij had verwacht; de persconferenties in Washington en New York zijn gehouden, zonder dat de Regering de tekst had gekregen. Spreker haalt een ongunstig commentaar uit de buitenlandse pers aan. De Frankfurter Allgemeine Zeitung vergelijkt de overeenkomst van Middleburg met het verdrag van München van 1938. Het vestigt er de aandacht op, dat de basis op Biak door de overdracht van Nieuw-Guinea ter beschikking van de communisten komt. Spreker heeft in 1949 aan Dr. Van Roijen gezegd, dat er van de Ronde-Tafelovereenkomst niets terecht zou komen. Hij voegt er thans aan toe, dat ook hiervan niets terecht zou komen.

De *Minister-President* heeft enerzijds over de wijze waarop de Regering voor voldongen feiten is gesteld dezelfde gevoelens als Minister Luns. Anderzijds zegt spreker, dat men niet weet hoe de overeenkomst zal worden uitgevoerd. Op papier is wel veel bereikt. In de eerste plaats zal de overdracht aan Indonesië niet al op 1 januari 1963 plaats vinden, zoals President Sukarno had geëist. In de tweede plaats wordt het zelfbeschikkingsrecht van de Papoea's duidelijk vermeld. In de derde plaats is het stemrecht voor de volksstemming in 1968 bevredigend geregeld. Minister *Luns* is het met de Minister-President eens, dat op papier de overeenkomst niet zo slecht is. Het moeilijkst te aanvaarden vindt hij de premie, die de VN geeft voor agressie.

Minister *Klompé* is blij, dat de Ministerraad enig respijt heeft, voordat een beslissing wordt genomen. Spreekster vindt ondertekening van de overeenkomst een vreselijke zaak, als men niet gelooft aan een behoorlijke uitvoering. Minister *Beerman* merkt op, dat de Nederlandse regering dan niet met de onderhandelingen had moeten beginnen. Minister *Klompé* zegt dat haar grootste moeilijkheid is, dat de Regering met haar rug tegen de muur staat, maar dat dit zo is blijkt alleen uit geheime inlichtingen. Minister *Toxopeus* merkt hierbij op, dat als de Nederlandse regering besluit naar de Veiligheidsraad te gaan, daar duidelijk gesteld kan worden hoe de zaak staat. Minister *Luns* merkt op, dat de Nederlandse regering zich nu niet tot de Veiligheidsraad kan wenden. Minister *Toxopeus* zou het beter vinden om via de Veiligheidsraad te opereren als Nieuw-Guinea toch zonder enige reële garantie aan Indonesië zou worden overgedragen.

Minister *Klompé* reageert op de opmerking van Minister *Beerman*, dat Nederland dan niet met onderhandelingen had moeten beginnen; zij zou het met ondertekening van deze overeenkomst niet eens zijn, als erin stond, dat de volksstemming alleen onder Indonesisch bestuur zou plaats vinden. Minister *Visser* acht dit laatste zelfbedrog. Minister *Marijnen* is het daar niet mee eens. Spreker heeft geen enkel vertrouwen in dit opzicht de VN, zodat zijn aanvaarding van de overeenkomst geen zelfbedrog zou zijn. Minister *Klompé* is het ermede eens, dat het geen zelfbedrog is, maar wel hypocrisie, omdat de Regering dit naar buiten zal moeten verdedigen als een goede zaak. Minister *Beerman* is het hiermede niet eens. Minister *Luns* wijst erop, dat ondertekening van de overeenkomst de Nederlandse regering zal worden afgedwongen door de militaire dreiging door Indonesië en het in de steek laten door de Amerikaanse regering.

Minister *Korthals* is over de resultaten even weinig tevreden als de Ministers Luns en Klompé; er had feller gevochten kunnen worden. Toch heeft spreker vrede ermee, omdat de Nederlandse regering heeft gedaan wat zij kon. In dit verband herinnert spreker in de eerste plaats aan de indiening bij de Algemene Vergadering van de VN van het plan Luns, dat niet is aanvaard. In de tweede plaats wijst hij erop, dat Nederland op de rand van oorlog met Indonesië heeft gestaan, welk risico de Regering genomen heeft. Daarna is bij de Amerikaanse regering alles gedaan om steun voor het Nederlandse beleid te krijgen. Daarbij dient men te bedenken, dat het binnenlandse front geen kracht heeft getoond. Om deze redenen kan spreker dit slechte resultaat toch voor zijn geweten verantwoorden.

De *Minister-President* acht dit laatste een goed slotwoord voor deze, voornamelijk informatieve, bespreking. Hij stelt voor, dat de bewindslieden deze zaken enige dagen laten bezinken en dat uiterlijk maandag een beslissing wordt genomen, die dan bekend zal worden gemaakt.

- - -